

Konzultantský posudek diplomové práce Miroslava Grznára *Občanství a kultura: Alternativy občanství v české kulturní tradici*

Diplomová práce Miroslava Grznára je koncipována jako teoretický esej: pokouší se kriticky vypořádat se současnými debatami o „občanské“ společnosti, promýšlí možnosti a omezení sociologie zkoumat svými nástroji „občanství a kulturu“ nebo široce ovlivňovat a řešit sociální problémy spojené s různými „proměnami veřejné sféry“ a „kulturními změnami“. Práce je (volně) strukturována do 4 částí: první z nich (*Velká a malá vyprávění o občanské společnosti, rozum a odpovědnost v sociálních vědách*) vymezuje pojem „občanská“ společnost pro kontext autorovy analýzy a odlišuje způsoby, jimiž se s tímto tématem v sociálních vědách pracuje (čistě empiricky na jedné straně, angažovaně na straně druhé). Část druhá se kriticky vztahuje k sociologickým výzkumům „české občanské společnosti“, část třetí v obecné rovině shrnuje předpoklady a institucionální opory či překážky „občanství“ v moderní společnosti. Část čtvrtá naznačuje jistou profilaci historicko-kulturních sedimentů spojených s „českou myšlenkou“ občanské společnosti (konkrétně jsou to nacionalismus, privatismus, utilitarismus).

Vyjádření konzultanta:

Jako konzultant vím, jak odhodlaně Miroslav Grznár přistupoval ke svému tématu, kolik času strávil samostudiem a předpřípravou. Chvillemi jsem měl silné pochybnosti, zda je vůbec možné jeho záměr realizovat – především vzhledem k všeobsáhlosti, teoretické a konceptuální neuchopitelnosti a také jisté rozbředlosti předmětu jeho zájmu. Přestože výsledek jeho práce není zcela přesvědčivý a text jako takový není často příliš vyvážený a soudržný, jsem přesvědčen, že Miroslav Grznár v něm osvědčil schopnost „sociologicky myslet“, rozvést vlastní argumentaci, kriticky a netriviálně se vztáhnout ke klíčovým problémům sociální vědy. Autor, jak se domnívám, vhodně zvolil esejistický způsob vyjadřování, neboť ten mu umožnil překročit běžnou popisně-sumarizační dikci textů o „občanské společnosti“. Vlastní téma je dovedně exponováno v úvodu práce, jenž je napsán velmi dynamicky a s vyváženou mírou naléhavosti, odstupu i parodie. I když jsou některé části spíše popisné – několikrát kupříkladu tři strany zabírá rekapitulace díla či myšlenek jednoho myslitele, práce je z většiny napsána z určité vlastní – a myslím, že dostatečně zřetelné – autorské perspektivy.

Nedostatky

Hlavním problémem práce je poněkud nepřesvědčivé propojení všech výkladových linií, jež jsou v textu sledovány. Po části věnované vymezení klíčových pojmů – pojaté v dosti obecné rovině – autor skokem přechází ke (konkrétní) kritice českých empirických výzkumů „občanské společnosti“, pak následuje obecná část o důvěře a modernitě a za ní „antiobčanské kulturní proudy české minulosti a současnosti“. Tyto skoky jsou sice nějak zdůvodněny, vytvářejí nicméně poněkud násilné argumentační zkratky a přechody mezi více či méně disparátními „žánry“ nebo nesouměřitelnými referenty samotné analýzy. To se odvíjí zejména od typu literatury, z níž autor čerpá. Obecněji pojaté části odkazují k zavedeným oborovým autoritám – Habermas, Giddens, Erikson, Alexander, Gouldner, Kocka, apod. – části specificky zaměřené k českému prostředí se přitom vztahují k textům, jejichž autory jsou Stachová, Rakušanová, Stašková, apod. Vzniká tak problém, že je vymezen kontext práce

z interpretace autorů se silnými výkladovými a epistemologickými nároky a ten je pak vztážen na české příspěvky, které – při vší úctě – mají poněkud omezenější záběr. Tuto skutečnost měl Miroslav Grznár důsledněji reflektovat – v nadsázce řečeno – po kuřatech se dá střílet i kulometem, co z toho však máme, když z nich nic nezbyde.

Práce je napsána čtivým jazykem – úroveň gramatická je již spornější, rozsah citované literatury je přiměřený.

Přes určitou koncepční nejasnost a roztržitost považuji diplomovou práci Miroslava Grznára za důležitý příspěvek do debat o občanské společnosti a navrhuji ji hodnotit jako *výbornou-velmi dobrou*.

V Praze 16. 6. 2010

Jan Balon

